

ביאור הדף מסכת בבא בתרא דף קל"ב

לעיל אמר שמואל שאדם שמקנה את כל נכסיו לאשתו או לבנו, אנו אומרים שכוונתו הייתה שהם יהיו אפוטרופסים על הנכסים עבור בניו, ולא שיקנו את כל הנכסים. ומסתפק רבא האם מדובר דווקא בשכיב מרע שנתן את נכסיו לבנו או לאשתו קודם מיתתו שאז כוונתו הייתה שיכבדו אותם אף לאחר מיתתו, או שאף אם נתן להם את נכסיו כשהוא בריא כוונתו הייתה כדי שיכבדו אותם ואפילו שהוא עדיין חי, ונתן להם רק כדי לעשותם אפוטרופוס על בניו.

ומנסה הגמרא להוכיח מברייתא שרואים ממנה שכשאדם נותן לאשתו נכסים במתנה כוונתו לתת לה אותם בקניין גמור. שהתבאר בברייתא שאדם שכתב פירות נכסיו לאשתו, היא גובה כתובתה מן הקרקע ולא אומרים שתמורת מתנה זו היא מחלה על כתובתה.

ואם נתן לה חלק מנכסיו במתנה גמורה, מחצה שלישי או לרביע, גובה כתובתה משאר נכסיו, ואף בזה לא אומרים שהיא מחלה על כתובתה.

ואם כתב כל נכסיו לאשתו, ולאחר מכן יצא עליו שטר חוב שהיה חייב קודם למתנה, אבל לאחר כתיבת הכתובה לאשה. לדעת רבי אליעזר האשה יכולה לקרוע את מתנתה ולזכות בנכסים מדין כתובתה. וכלומר שאינה מוחלת על שעבוד הכתובה, ולכן אם מכח המתנה הבעל חוב יכול לגבות ממנה את הקרקע, היא תוותר על המתנה ותזכה בנכסים מכח הכתובה, שהיא קודמת לבעל חוב.

אך לדעת חכמים, על אותם הנכסים שקיבלה אין שעבוד של הכתובה, וכאילו נקרעה הכתובה, ויש בהם רק את כח המתנה שנתן לה הבעל, וכיון שהבעל חוב קודם למתנה, היא מפסידה את השעבוד של הכתובה על הנכסים הללו נמצאת קרחת מכאן ומכאן, כי מפסידה גם את המתנה וגם את הכתובה.

ואמר רבי יהודה הנחתום שהיה מעשה ואירע הדבר בכלתו אשת בנו, שכתב לה את כל נכסיו ולאחר מכן בא בעל חוב ונטל מהנכסים הללו, ובא מעשה לפני חכמים ואמרו תקרע כתובתה ותעמוד על מתנתה, וכלומר שהפסידה על הנכסים הללו את שעבוד הכתובה.

ולמעשה רואים בברייתא שאם לא יצא שטר חוב על הנכסים האשה זוכה בכל המתנה, ולא יתכן שמדובר שהבעל היה שכיב מרע שהרי באופן כזה אמר שמואל לעיל שאין האשה זוכה בנכסים אלא רק עשאה אפוטרופוס על בניו. ולכן וודאי שמדובר בריא. ורואים מהברייתא שבברייתא אין אומרים שהוא עשאה אפוטרופוס אלא היא קונה את כל הנכסים.

אך דוחה הגמרא ואומרת שאפשר לבאר שבאמת מדובר בשכיב מרע, אך באופן שהתבאר לעיל שהאשה קונה אף בשכיב מרע, שהוא לדעת רב עוירא באופן של בת בין הבנים, ואשתו ארוסה או גרושה, ולדעת רבינא רק באופן של אשתו ארוסה או גרושה.

ואמר רב יוסף בר מניומי בשם רב נחמן שההלכה שתקרע כתובתה ותעמוד על מתנתה ונמצאת קרחת מכאן ומכאן וכדעת חכמים.

ושואלת הגמרא שרואים מכאן שרב נחמן לא סובר שאומדים את דעת אומדן הדעת של האשה, ואפילו שמאומד הדעת לא אומרים שהיא מחלה את שעבוד כתובתה בגלל המתנה.

והרי במקום אחר מצינו שכן הולך רב נחמן אחרי אומדן הדעת, שהרי שנינו בברייתא שאדם שהלך בנו למדינת הים, ולאחר זמן שמע שמת בנו ועמד וכתב כל נכסיו לאחרים, ואחר כך בא בנו. לדעת תנא קמא מתנתו מתנה, אך דעת ר' שמעון בן מנסיא שאין מתנתו מתנה כיון שאומדים בדעתו שאילו היה יודע שבנו קיים לא כתב. ואמר על כך רב נחמן שהלכה כרבי שמעון בן מנסיא, ורואים שרב נחמן סובר שהולכים אחרי אומדן דעתו של הנותן, ואם כך מדוע כאן לא הולכים אחרי אומדן דעת האשה.

ועונה הגמרא שכאן אף אם הולכים אחרי אומדן דעתה של האשה, אלא שכיון שהיא נהנית במה שבעלה כותב לה את כל נכסיו בזה שיוצא עליה שם של אשה נאמנה, היא מוחלת על שעבוד כתובתה.

מביאה הגמרא משנה במסכת פאה שאומרת שאדם שכותב נכסיו לבניו וכתב גם לאשתו קרקע כל שהוא, היא אבדה את כתובתה.

ותמהה הגמרא וכי משום שכתב לה קרקע כל שהוא אבדה כתובתה. וביאר רב שמדובר שהכותב זיכה לבניו את הקרקעות על ידה, וכגון שקנתה להם את הקרקע על ידי סודר, שכיון שהיא עצמה זיכתה להם את הקרקע וגם נתן לה קרקע כל שהיא, וודאי שהיא מחלה על שעבוד כתובתה בקרקעות אלו.

ושמואל אמר שמדובר במחלק לפניה והיא שותקת.

ורבי יוסי בר' חנינא אמר שמדובר שאמר לה הבעל טלי קרקע זו עבור כתובתך.

עמוד ב'

ואומרת הגמרא שדין זה הוא מהקולות של כתובה על פני שאר שעבודים שאינם נמחלים עד שיאמר הבעל חוב בפירוש שהוא מוחל על השעבוד.

ושואלת הגמרא על כל הדעות שביארו את המשנה שמדובר שהאשה לא מחלה בפירוש על כתובתה, אלא רק שתקה, שהרי מהמשך המשנה רואים שמדובר שהיא מחלה בפירוש, שבהמשך המשנה שם במסכת פאה מובא שלדעת ר' יוסי אם האשה קבלה עליה ומחלה את שעבוד כתובתה בפירוש, אף אם הבעל לא כתב לה שום קרקע, היא אבדה את כתובתה.

ומדייקת הגמרא שמשמע שלדעת תנא קמא כן צריך שחזק ממה שיכתוב לה קרקע כל שהיא בכתובתה, שהיא גם תקבל על עצמה בפירוש לוותר על שעבוד הכתובה.

ואי אפשר לומר שהמשנה כולה כדעת ר' יוסי שאין צריך שתקבל על עצמה בפירוש, שהרי שנינו בברייתא שאמר רבי יהודה שמה שאמרה המשנה שהאשה מוחלת כתובתה זה רק אם הייתה שם בשעת החלוקה, וגם קבלה עליה לוותר על השעבוד, אבל אם הייתה שם ולא קבלה עליה או שקבלה עליה ולא הייתה שם לא אבדה כתובתה.

ואכן מוכיחה מכאן הגמרא שלא מועילה בה שתיקה אלא רק אם מחלה על השעבוד בפירוש.

ואומרת הגמרא ששאל רבא את רב נחמן כדעת מי הוא סובר לבאר את הטעם בדין שאמרה המשנה שאם חלק לאשה בין הבנים אבדה כתובתה, האם כדעת רב שמדובר שהוא זיכה להם על ידה, או כדעת שמואל שמדובר שהיא שתקה, או כדעת ר' יוסי בר' חנינא שהטעם הוא משום שאמר לה טלי קרקע זו בכתובתך.

והשיב לו רבא שהוא סובר שהטעם של המשנה הוא שכיון שעשאה שותף בין הבנים אבדה כתובתה.

וכן מביאה הגמרא שאמר רב יוסף בר מניומי בשם רב נחמן שכיון שעשאה שותף בין הבנים אבדה כתובתה.

והסתפק רבא האם כל זה הוא רק בשכיב מרע שהולך למות, שאז כיון שהיא יודעת שאין לו נכסים יותר היה עליה לערער על המתנה, ואם לא ערערה היא וויתרה ומחלה על שעבוד כתובתה, אבל בבריא אינה מוחלת על הכתובה, כי מה שהיא לא מערערת זה מפני שהיא סבורה שהיא תגבה משאר הנכסים שיקנה, אך אינה מוחלת על הכתובה, או שמא אף בבריא היא מוחלת על הכתובה כיון שכעת אין לו נכסים נוספים, ולמרות זאת היא לא ערערה ורואים שהיא מוחלת על הכתובה, ונשאר הגמרא בתיקו.

מביאה הגמרא מעשה באדם שחילק את נכסיו ואמר שחצי מהם ילך לאחת מבנותיו, והחצי השנייה לבת השנייה, ושליש מהפירות של אותם הקרקעות ילך לאשתו.

ורב נחמן הזדמן לסורא, והלך לרב חסדא ושאל אותו מה יהיה הדין באופן כזה, והשיב לו רב חסדא ששמואל אמר שאם הוא נתן לאשתו קרקע כל שהיא ואפילו דקל אחד היא אבדה את שעבוד כתובתה, ושאל אותו רב נחמן שכאן הוא לא נתן לאשה מגוף הקרקע כלל אלא רק את פירות הקרקע. והשיב לו

רב חסדא שאם כך הרי שנתן לה רק מטלטלין, וודאי שעל ידי קבלת מטלטלין אשה לא מוחלת את שעבוד כתובתה.

מעשה נוסף מביאה הגמרא באדם שאמר ששליש מנכסיו יהיו לאחת מבנותיו ושליש לבת השנייה ושליש לאשתו. ולאחר מכן מתה אחת מבנותיו ורק אז מת הנותן. והיה סבור רב פפי לומר שהאשה לא זוכה בנכסי אותה הבת שמתה, אלא רק שליש מכל הנכסים, והשאר לבת השנייה.

אך אמר לו רב כהנא, שכפי שאם האב היה קונה נכסים נוספים קודם מיתתו האשה הייתה חולקת בהם, כך גם כאן שהוא זכה בנכסים שהוא עצמו נתן, וכלומר שירש את ביתו, האשה חולקת אף בנכסים אלו.

